

Apostolische reis naar de Verenigde Staten van Amerika
en bezoek aan het hoofdkwartier van de Verenigde Naties

Ontmoeting met vertegenwoordigers van andere godsdiensten

Toespraak

'Rotunda' Hall van het Pope John Paul II Cultural Center in Washington, D.C.

donderdag 17 april 2008

Dierbare vrienden,

Het doet mij goed u hier vandaag te ontmoeten. Ik wil bisschop Sklba danken voor zijn welkomstwoord en begroet allen die hier aanwezig zijn namens de verschillende religies in de Verenigde Staten van Amerika. Een aantal van u heeft gehoor gegeven aan de uitnodiging om bij te dragen aan de inhoud van het programma van deze dag. Ik ben heel dankbaar voor uw wijze woorden dat de verschillende tradities elk op hun eigen manier getuigen van vrede. Dank u wel.

Dit land heeft een lange geschiedenis van samenwerking tussen de verschillende religies op vele terreinen van het maatschappelijk leven. Interreligieuze gebedsdiensten met Thanksgiving, gezamenlijke initiatieven voor liefdadigheidswerk, gemeenschappelijke standpunten in belangrijke publieke vraagstukken: dat zijn een aantal voorbeelden van de manier waarop aanhangers van verschillende religies zich samen inzetten voor meer onderling begrip en het algemeen belang. Ik wil alle religieuze groepen in Amerika aanmoedigen om door te gaan met deze samenwer-

king en zo het maatschappelijk leven te verrijken met de spirituele waarden die u inspireren in uw leven in deze wereld.

Het centrum waar wij hier bijeen zijn, is opgericht juist ter bevordering van dit type samenwerking. Het Pope John Paul II Center wil een christelijk geluid laten horen in "de zoektocht van de mens naar de betekenis en zin van het leven" in een wereld van "verschillende religieuze, etnische en culturele gemeenschappen".¹ Dit centrum draagt de nationale overtuiging uit dat alle mensen de vrijheid moeten

1. *Mission Statement.*

hebben om hun levensgeluk na te streven op een manier die in overeenstemming is met hun natuur als wezens die beschikken over een rede en een vrije wil.

De Amerikanen hebben altijd gewaardeerd dat zij in vrijheid en in overeenstemming met hun geweten hun eigen godsdienst konden belijden. Alexis de Tocqueville, de Franse historicus en Amerika-kenner, was gefascineerd door dit aspect van het land. Hij merkte op dat dit een land is waar godsdienst en vrijheid “nauw met elkaar verbonden zijn” en zo bijdragen aan een stabiele democratie die de sociale waarden koestert en alle burgers stimuleert om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. In stedelijke gebieden is het heel gebruikelijk dat mensen van verschillende culturele achtergronden en religies dagelijks met elkaar samenwerken in commerciële, sociale en onderwijssituaties. In klaslokalen door heel het land zitten kinderen van christelijke, joodse, islamitische, hindoeïstische, boeddhistische en alle andere religieuze achtergrond naast elkaar en leren met en van elkaar. Deze diversiteit doet nieuwe uitdagingen ontstaan die aanzetten tot een diepgaandere reflectie op de grondprincipes van een democratische samenleving. Mogen anderen moed putten uit uw ervaring en beseffen dat er echt een verenigde samenleving kan ontstaan uit een pluriformiteit van bevolkingsgroepen – “*E pluribus unum*”: “uit velen één” – en dat kan alleen als de vrijheid van godsdienst door allen als fundamenteel burgerrecht wordt erkend.²

Het in stand houden van de godsdienstvrijheid is een taak die nooit voltooid is. Nieuwe situaties en problemen dwingen burgers en leiders om na te denken over de manier waarop dit fundamentele men-

senrecht in hun beslissingen wordt gehonoreerd. Wanneer de vrijheid van godsdienst in de wet verankerd ligt, is dat nog geen garantie dat volken – met name minderheden – gevrijwaard blijven van ongerechtvaardigde vormen van discriminatie en vooroordelen. Dit vereist voortdurend aandacht van alle leden van de samenleving om ervoor te zorgen dat burgers de gelegenheid hebben om in alle vrede hun geloof te belijden en hun religieuze erfgoed aan hun kinderen over te dragen.

De overdracht van religieuze tradities aan volgende generaties is niet alleen een manier om een erfgoed in stand te houden, het schraagt en voedt ook de omringende cultuur in deze tijd. Hetzelfde geldt voor de dialoog tussen de godsdiensten. Die vormt een verrijking voor zowel de mensen die eraan deelnemen als voor de samenleving. Als we elkaar beter leren begrijpen, zien we dat we allen hechten aan ethische normen en waarden, die door de menselijke rede gekend kunnen worden en die door alle mensen van goede wil worden onderschreven. De wereld smeekt om een gemeenschappelijk getuigenis van deze waarden. Ik wil daarom alle gelovigen vragen om de dialoog niet alleen te zien als een middel om het onderling begrip te vergroten, maar ook als een manier om de samenleving als geheel een dienst te bewijzen. Door de morele waarheden uit te dragen die zij delen met alle mannen en vrouwen van goede wil, zullen religieuze gemeenschappen een positieve invloed hebben op de bredere cultuur, en hun naasten, collega's en medeburgers inspireren om mee te helpen de banden van solidariteit te versterken. Zoals president Franklin Delano Roosevelt zei: “Het mooiste dat ons land nu zou kunnen overkomen, is een wederopleving van de geest van het geloof.”

2. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, Verklaring over de godsdienstvrijheid *Dignitatis humanae*, 2.

Een concreet voorbeeld van de bijdrage van geloofsgemeenschappen aan de burgerlijke samenleving, zijn de scholen op religieuze grondslag. Deze instituten verkrijgen de kinderen zowel op intellectueel als spiritueel niveau. Jonge kinderen die onder leiding van hun leerkracht de van God gegeven waardigheid van ieder mens leren zien, leren ook respect te hebben voor het geloof en de gebruiken van anderen en dat is positief voor het maatschappelijk leven in een land.

Wat een immense verantwoordelijkheid hebben de godsdienstige leiders: zij moeten de samenleving doordringen van een diep ontzag en respect voor het menselijk leven en de menselijke vrijheid, ervoor zorgen dat de menselijke waardigheid wordt erkend en beschermd, voorwaarden scheppen voor vrede en gerechtigheid, en kinderen leren wat waar, goed en redelijk is!

Er is nog een punt waarop ik graag wil ingaan. Ik zie dat er bij overheden steeds meer belangstelling bestaat om financiële steun te geven aan programma's die gericht zijn op de bevordering van de interreligieuze en interculturele dialoog. Dat zijn prijzenswaardige initiatieven. Tegelijkertijd is godsdienstvrijheid, interreligieuze dialoog en onderwijs op religieuze grondslag gericht op meer dan consensus ten aanzien van de praktische strategieën die moeten worden uitgezet om de vrede te bevorderen. Het hogere doel van de dialoog is om de waarheid te ontdekken. Wat is de oorsprong en de bestemming van de mens? Wat is goed en kwaad? Wat wacht ons als ons aardse bestaan ten einde is? Alleen door aandacht te schenken aan deze diepere vragen kunnen we een stevige basis leggen voor de vrede en veiligheid van de menselijke familie,

want "waar en wanneer mannen en vrouwen door de glorie van de waarheid worden verlicht, zullen zij vanzelf de weg van de vrede gaan".³

We leven in een tijd waarin dit soort vragen te vaak gemarginaliseerd worden. Toch laten zij zich nooit uit het menselijk hart wissen. Door de hele geschiedenis heen hebben mannen en vrouwen getracht uiting te geven aan hun rusteloosheid over dit tijdelijke bestaan. In de joods-christelijke traditie vinden we veel van dit soort uitingen terug in het boek Psalmen: "Mijn hart geheel verstijfd" (Ps 143,4; vgl. Ps 6,6; 31,10; 32,3; 38,8; 77,3); "waarom zijt gij bedroefd, mijn ziel, waarom opstandig?" (Ps 42,6). Het antwoord komt altijd uit het geloof: "Vertrouw op God, eens zal ik Hem weer loven, mijn Redder en mijn God" (Ps 42,6.12; vgl. Ps 43,5; 62,6). Geestelijk leiders hebben de bijzondere taak, men zou zelfs kunnen zeggen competentie, om dit soort diepe vragen weer op de voorgrond van het menselijk geweten te krijgen, om de mensheid weer de ogen te openen voor het mysterie van het menselijk bestaan en in deze hectische wereld plaats in te ruimen voor reflectie en gebed.

Als antwoord op deze diepe vragen ten aanzien van de oorsprong en bestemming van de mens, wijst het christendom op Jezus van Nazaret. Wij geloven dat Hij de eeuwige *Logos* is die vleesgeworden is om de mens met God te verzoenen en de achterliggende reden van alle dingen te openbaren. Hem brengen wij naar voren in het forum van de interreligieuze dialoog. Het vurige verlangen om in zijn voetspoor te volgen spoort christenen aan om zich in de dialoog met hart en ziel open te stellen (vgl. Lc 10,25-37; Joh 4,7-26).

3. Benedictus XVI, Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 39ste Internationale Dag voor de Vrede, 1 januari 2006: *In de waarheid ligt de vrede* (8 december 2005), 3, in: *Kerkelijke documentatie* 34/2 (7 april 2006), 39.

Dierbare vrienden, in ons streven om te zoeken naar punten van overeenstemming zijn we misschien teruggedeinsd voor de verantwoordelijkheid om rustig en helder over de verschillen te praten. Hoewel we in hart en geest verenigd zijn in de roep om vrede, moeten we ook aandachtig luisteren naar de stem van de waarheid. Zo zal de dialoog niet blijven bij het vaststellen van gemeenschappelijke normen en waarden, maar verder gaan en de diepste grondslag daarvan onderzoeken. Er is geen reden om bang te zijn, want de waarheid openbaart ons de essentiële relatie tussen de wereld en God. We zien dat vrede een “hemelse gave” is die ons roept om de menselijke geschiedenis te vormen naar de goddelijke orde. Daarin ligt de “waarheid van de vrede”.⁴

Het hogere doel van de interreligieuze dialoog vereist dus een duidelijke uiteenzetting van onze respectievelijke geloofs-beginselen. Hogescholen, universiteiten en studiecentra zijn in dat opzicht belangrijke fora voor een openhartige uitwisseling van religieuze ideeën. De Heilige Stoel wil dit belangrijke streven van zijn kant steunen door de Pauselijke Raad

voor de Interreligieuze Dialoog, het Pauselijk Instituut voor Arabische en Islamitische Studies en diverse pauselijke universiteiten.

Beste vrienden, moge onze oprechte dialoog en samenwerking alle mensen inspireren om na te denken over de diepere vragen ten aanzien van hun oorsprong en bestemming. Mogen de volgelingen van alle religies zich samen inzetten voor de bescherming en bevordering van het leven en de vrijheid van godsdienst overal in de wereld. Door ons volledig te wijden aan deze heilige taak – door dialogen en talloze kleine werken van liefde, begrip en mededogen – kunnen wij een instrument van vrede zijn voor heel de menselijke familie.

Vrede zij met u allen!

© Copyright 2008 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: drs. P.C. de Die

4. Vgl. *a.w.*